

ERDŐTELEK

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés 3

Erdőtelek bemutatása 4

Örökségünk 6

Eltérő karakterű településrészek 30

Építészeti útmutató 32

Központi településrész 33

Magasság 33

A tetőhajlásszög és tetőforma 33

Telepítés 34

Terepalakítás 36

Anyaghasználat, színek 37

Kerítések a központi településrészen 38

Falusias lakóterületek és tartalék lakóterületek 40

Magasság 40

A tetőhajlásszög és tetőforma 41

Telepítés 42

Anyaghasználat, színek 43

Kerítések a falusias lakóterületi településrészeken 44

Kertek, udvarok 46

Erkélyek, tornácok 48

Ajtók, ablakok 50

Homlokzatképzés 50

Közterületi növényzet 51

Beépítésre nem szánt területek 53

Mai példák 57

Hirdetések, reklámtáblák 60

1.

BEVEZETÉS

(Polgármesteri köszöntő lesz itt)

A településkép védelméről szóló 2016. LXXIV. törvény és a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet alkalmazásában Erdőtelek község településképi arculati kézikönyve a település esztétikus lakókörnyezetének kialakítása illetve védelme érdekében készül. A kézikönyv szemléletformáló útmutatásként szolgál nemcsak a szakemberek, a települési döntéshozók, de a jelenlegi lakosság és az idetelepülni vágyók számára is.

Az arculati kézikönyv a község településrészeit arculati jellemzőikkel, értékeikkel mutatja be, a településkép minőségi formálására vonatkozó javaslatokat tartalmaz, iránymutatást ad a településképhez illeszkedő építészeti elemekkel, beépítésekkel.

2.

ERDŐTELEK BEMUTATÁSA

A község Heves megye délkeleti részén, a Hevesi síkon fekvő település. Hevestől 22 km-re fekvő község Tenk felől a 3208. sz. Tenk-Kápolna összekötő úton vagy a Kál-Kápolna-Kisújszállás vasútvonalon közelíthető meg. A megye déli sík területein fekvő település két természetföldrajzi értelemben vett táj, az észak-alföldi hordaléklejtő mátraaljai részén és a Tisza hevesi nyílt árterében helyezkedik el.

A terület északi része átmenetet alkot a Tarnavölgyi hegységperemi völgykapujának magasabb, tagoltabb dombság és a közép-Tiszavölgy hevesi részének alacsony, lapos, tagolatlan síksága között.

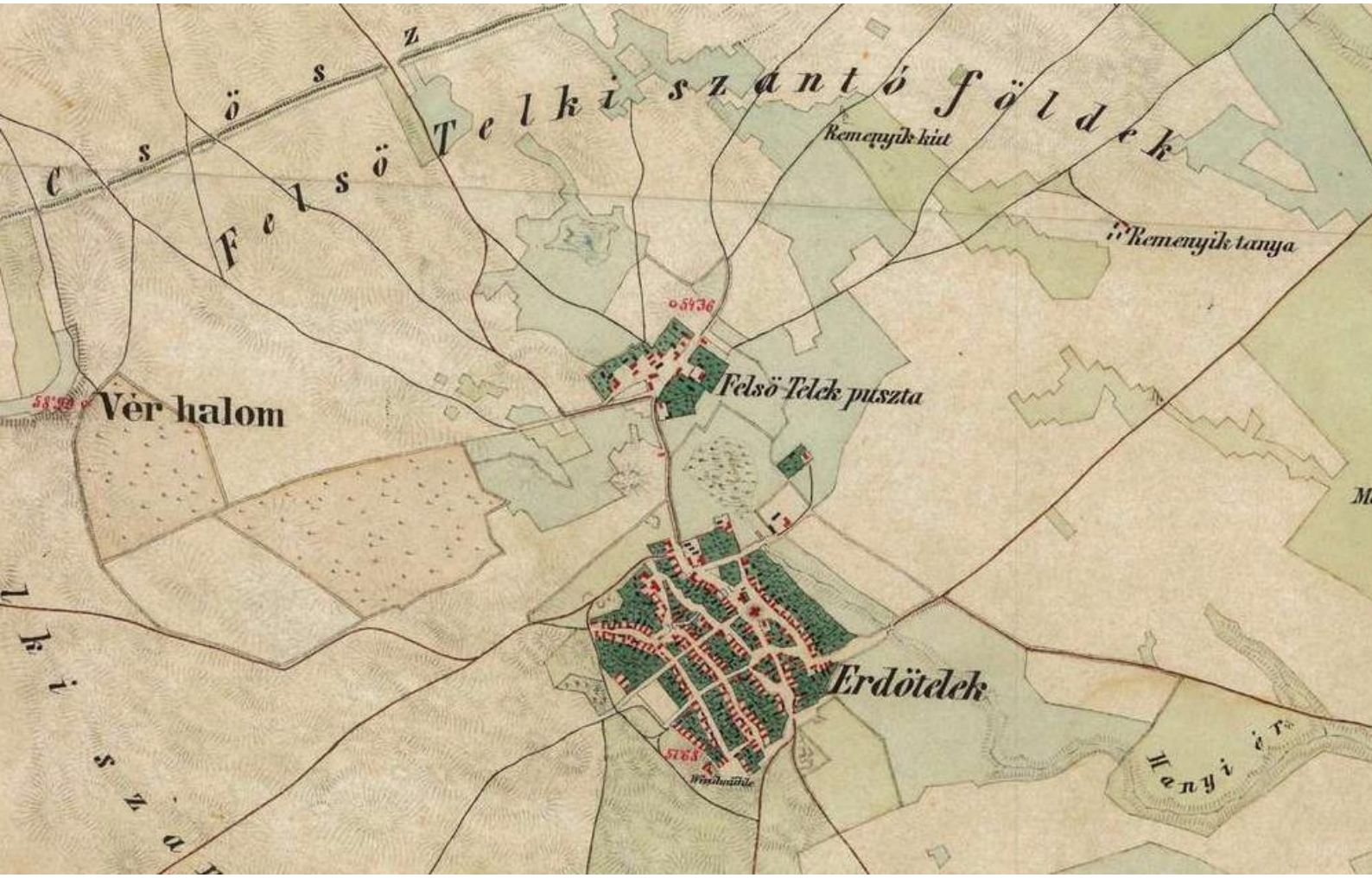
A település mezőgazdasági község volt, és mai napig is meghatározza a település profilját. A község vízrajzát tekintve felszíni vizekben szegény. A legtöbb mestereséges csatorna, melynek egy részét korábbi vízfolyások vonalában ásták, másik része mesterséges, főként a település déli részén a Tisza közelében sűrűsödnek. A külterületen jó minőségű szántók, gyümölcsösök adnak helyet a mezőgazdasági növénytermesztésnek, míg az állattenyésztéssel foglalkozók a külterületi majorokon végzik tevékenységüket.

A lakóterületek hagyományosan oldalhatáron álló beépítési módban épültek, helyenként hosszú szalagtelkekkel. Az utcaszerkezetének alakulása szabálytalan szerkezetű halmaztelepülésre utal. Az újabb beépítésű tömbök kialakítása azonban már szabályos, tervezett kialakítású, párhuzamos és merőleges utcákkal.

A településen élők többsége a mezőgazdaságból élt meg, és mára is jelentős a gyümölcstermesztéssel és mezőgazdasági növénytermesztéssel valamint az állattartással

foglalkozók aránya. A gazdálkodásra nem csupán a külterületi szántók és ültetvényesek adtak lehetőséget, hanem a mély lakótelkek, melyeken az udvar része volt a mindennapi életnek, a gazdálkodásnak és a ház körüli munkának fontos színtere volt.

A lakóterületeken a házak előkertes elhelyezésűek – egy-egy kivétellel – az egész településen.

3.

ÖRÖKSÉGÜNK

Erdőtelek első okleveles említése a 1215-ből való. Erdev néven majd később 1278-ban a hozzá tartozó Hanyipuszta említése történt Honi néven. 1322-ben Erdeutheluk, 1473-ban Erdewtheluk majd 1570-ben két falurészt külön Alsó- és Felső-Erdőtelek névalakban említő oklevelekben találkozhatunk a község nevével. A pápai tizedjegyzék 1332-37. között a plébániájáról tesz említést, Gumbrat nevű plébánosával. A török puszítás idejében Erdőtelek és Hanyipuszta is néptelen volt. A Hanyi-pusztai kápolna Erdőtelek filiájaként szerepel a kapcsolódó levelekben. A Szent Anna kápolna mai napig megmaradt.

Erdőtelek 1564-ben kezdett újra népesedni. A XVI. századi kettévált Alsó- és Felső Erdőtelekre. Felső Erdőtelek birtokosai Szentmáriay István, Ragályi Menyhért, Horváth Kissevich György voltak a XVII. században. A Hanyispuszta birtokosa ekkor Thassy Mihály volt. Butler János egri várparancsnok az 1600-as évek végén kezdett területeket vásárolni Erdőtelken. Alsóerdőtelek pusztát Gellérfy Istvántól. Princzfalusy Jánostól egy birtokrészt, Dőry Andrástól Felső-Erdőtelek negyedrészét és a zálogként hozzákerült Alsó-Erdőtelket vásárolta meg. Pusztahanyit 1692-ben sikerült a birotkokhoz megszereznie. A birtokot örökbefogadott fia Gábor örökölte, majd az ő fiának ifj. Butler János tulajdonába került Alsóerdőtelek. Hanyi még 1711-ben benépesült, de 1724-ben végleg pusztává lett. Puszta maradt Felső-Erdőtelek is. Felsőerdőtelken és Hanyin is majorsági

üzem jött létre. A településhez tartozott még Pusztatenk is, mely 1947-ben alakult önálló községgé.

1793-tól Butler János költekező életmódja miatt, a birtok elzálogosítása révén előbb gr. Keglevich Károlyhoz, majd Fáy Bertalan alispánhoz került zárolás után. A XVIII. sz. elejétől 1845-ig visszakerült Butler kézbe, utána elárverezték. A birtokot és a kastélyt dr. Kovács József sebésztanár vásárolta meg.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc bukása és a kiegyezés kísérőeseményeként a lakosság egy része a településről elvándorol. A helyben maradók napszámosnak szegődtek, vagy cselédként szolgáltak. Ifjabb dr. Kovács József örökölte a birtokot. Ő létesített élőfa gyűjteményt, ami mára országos hírű arborétummá vált. A Hanyi-ér biztosította még száraz időben is a kellő víz-szükségletet. Az I. világháború ideje alatt a kastély kórházként működött és a doktor ingyen ápolta a sebesülteket. Az 1945-ben bekövetkezett halála után a berendezést széthordták. A II. világháború után a kastélyt és a birtokot államosították. A falu 1950-ig nagyközség, utána önálló tanácsú község 1990-ig. Ettől kezdve pedig független polgármester és képviselő-testület irányítja a falu életét

A településen öt műemléki épület található és egy nyilvántartott műemléki érték. A Butler-Kovács-kastély, e kastély gazdasági épületei, külön az istálló és magtár épülete műemlékek. A római katolikus templom és az előtte álló kőkereszt is műemléki védelem alatt áll. A nyilvántartott műemléki értékkel rendelkező épület a Benes-kúria.

A Szent Kereszt felmagasztalása római katolikus templom.

Egyhajós, keletelt, Ny-i homlokzati tornyos, poligonális szentélyzáródású, a szentély felől kontyolt nyeregtetős templom. A főhomlokzat oldaltengelyeiben és az oromzaton üres szoborfülkék törik meg a falsíkot. A szentély É-i oldalán féltetős, emeletes sekrestye, az emeletre vezető lépcsőházzal, a sekrestye alatt kripta. Csehboltozattal fedett a hajó, keresztboltozatos a szentély. A hajó Ny-i oldalán karzat. gr. Butler Lajos János a sekrestye fölé később oratóriumot is építtetett. A templomot 1845-ben javították. Falképei a 20. század második felében készültek.

A templom kertjében, kétlépcsős alépítményen, alul ívesen kihasasodó szélesedő, vájatos feliratos talapzat áll, rajta sziklahalmon kőkereszt jó színvonalú, drapériás Krisztus-corpusszal. A kereszt lábánál Mária Magdolna térdelő alakja.

Butler-Kovács kastély

A Fő út 129. szám alatti épületet gr. Butler János Lajos építtette. Az épület copf stílusban épült 1715-ben. Később fia Gábor örökölte és bővítette a kastélyt. A ma is látható formáját többszöri felújítás során a 18. század végén érte el. 1783-1794 között észak felé bővítették, a 19. sz. végén ismét átalakították. A hozzá tartozó présház Povolni János építette 1794-ben.

A főútvonaltól visszalépő, szabadon álló későbarokk épület egyemeletes, téglalap alaprajzú kastély. Ny-i homlokzatán a kiugró középrizalit földszintjén boltozott kocsiáthajtó van, felette emeleti terem, toronyszerű, manzárdtetős lefedéssel. A kocsiáthajtótól D-re, enyhe kiülésű rizalit. A földszinti nagyteremben neogótikus, az ebből É-ra nyíló szobában rokokó kifestés található. Az udvaron nyújtott téglalap alaprajzú, földszintes nyeregtetős gazdasági épületek (Ny-i szárnyban háromhajós boltozott istálló) állnak. A négy kerti kapu pillér egyikén kőváza. A K-i homlokzat előtt arborétum terül el Kertje védett természeti érték.

A 18. század második felében épült istálló a Butler – Kovács kastély telkén. Téglaépítésű, téglalap alaprajzú, kontyolt nyeregtetős háromhajós boltozott, oszlopcsarnokos a kastély istállója. Osztott üveges nyílászárókkal rendelkezik az épület. Kb. 30 m hosszú, 8 m széles épület. Régen lóistálló volt.

A nyilvántartott műemléki értékkel rendelkező épület a Benes-kúria a falu északi részén található, a Fő út 215. szám alatt. A földszintes kastélyépület klasszicista stílusban épült, nyugati homlokzatának középrizalitjában timpanonos portikusz, északkeleti sarkán befalazott dór oszlopos tornác látható. Az épületet a 19. század végén és a 20. században is átalakították. Eredeti belsője jelentősen megváltozott, de néhány historizáló ajtó megmaradt, mely a síkfödémes helyiségeket választja el. Az épület középfolyosós alaprajzú.A telek bejáratánál 3 méter magas 6 méter széles székelykapu galambdúccal a tetején.

